

SOCIALTJÄNSTRAPPORT 2022

4. FAMILJERÄTTEN

För fjortonde året i rad har socialtjänstrapporten tagits fram av socialnämnden. Det är en stadsövergripande rapport som syftar till att beskriva tillståndet inom Stockholms stads socialtjänst och hur den utvecklas över tid. Rapporten är ett verktyg i arbetet för likställighet inom stadens socialtjänst, för såväl politiker som verksamheterna att ta del av, besluta och planera utifrån.

Socialnämnden har samlat in och sammanställt statistikuppgifter och annan relevant information för följande verksamhetsområden: ekonomiskt bistånd, barn och unga, familjerätten, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, missbruk och beroende, hemlöshet, socialpsykiatri och funktionsnedsättning.

Innehåll

Familjerätten	3
Målgruppsbeskrivning	3
Utredning inom familjerätten	4
Faderskap och föräldraskap – ett område i förändring	4
Adoption	6
Vårdnad, boende och umgänge	8

Familjerätten

En stor del av familjerättens ärenden kommer in som en begäran om upplysning, samarbetsamtal eller utredning från tingsrätten rörande vårdnad, boende eller umgänge. Familjerätten erbjuder även frivilliga samarbetsamtal till föräldrar som ska eller har separerat, eller som inte har levt tillsammans och som vill ha stöd i att komma överens när det gäller frågor om vårdnad, boende, umgänge och barnets försörjning. I familjerättens uppgifter ingår också att göra adoptionsutredningar, yttra sig i namnfrågor till domstol och i passfrågor till Polismyndigheten samt att bekräfta faderskap och föräldraskap och utreda faderskap och föräldraskap där detta krävs.

Området regleras bland annat av:

- Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter
- Lag (2012:318) om 1996 års Haagkonvention
- Föräldrabalk (1949:381), (FB)
- Socialtjänstlag (2001:453), (SoL)
- Lag (1984:1140) om insemination
- Lag (1985:367) om internationella faderskapsfrågor
- Lag (1988:711) om befruktning utanför kroppen
- Lag (1958:642) om blodundersökning m.m. vid utredning av faderskap
- Lag (1997:192) om internationell adoptionsförmedling

Målgruppsbeskrivning

Socialtjänsten ansvarar för att på uppdrag av tingsrätten erbjuda samarbetsamtal och utredningar rörande vårdnad, boende och umgänge. Socialtjänsten ansvarar också för adoptionsutredningar samt för att utreda faderskap och föräldraskap. I Stockholms stad ligger detta ansvar på familjerätten i stadens 13 stadsdelsförvaltningar. Vissa stadsdelsnämnder har valt att slå samman sina familjerätter och det finns idag åtta familjerätter i Stockholms stad. De som slagits samman är Bromma och Hässelby-Vällingby som bildar Familjerätt Nordväst. Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta som bildar Familjerätt Nordost. Hägersten-Älvsjö och Skärholmen som bildar Familjerätt Sydväst samt Enskede-Årsta-Vantör, Farsta och Skarpnäck som bildar Familjerätt Sydost. Målgruppen för familjerättens arbete är barn mellan 0 och 17 år vars föräldrar inte är överens om frågor rörande vårdnad, boende och umgänge. Ytterligare målgrupper är barn som ska eller har adopterats, antingen från annat land eller genom nationell adoption. Familjerätten arbetar också för att se till att barn har juridiskt fastställda föräldrar.

Familjerätten och Familjerådgivningen vid socialförvaltningen erbjuder även så kallade frivilliga samarbetsamtal på begäran från föräldrar. Den 1 januari 2022 trädde en ny lag i kraft som ålägger kommunerna ett erbjuda informationssamtal till föräldrar som inte är överens i frågor som rör vårdnad, boende eller umgänge. Från den 1 mars 2022 ska föräldrar som överväger att inleda en tvist om barnet först vända sig till socialtjänsten för ett obligatoriskt informationssamtal. Syftet med informationssamtalet är att under sakkunnig ledning ge föräldrar förutsättningar för att hitta en samförståndslösning som utgår från barnets bästa. Stadsdelsförvaltningarna tillhandahåller dessa informationsamtal via familjerätten och utfärdar ett samtalsintyg som intygar att informationssamtalet genomförts.

Utredning inom familjerätten

Faderskap och föräldraskap – ett område i förändring

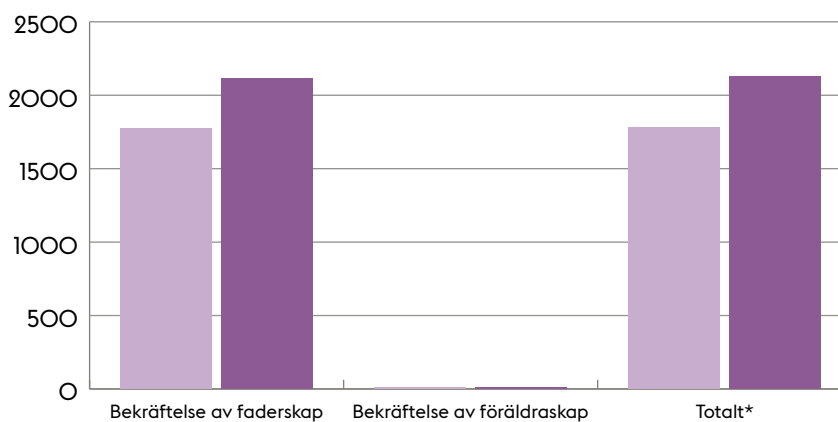
Alla barn har enligt artikel 7 i lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter rätt att känna till sitt ursprung. Det handlar om att fastställa vilka föräldrarna är, men även om barnets rätt till försörjning och arv.

Sedan länge har faderskapspresumtion gällt enligt svensk lag, det vill säga att om en gift kvinna föder ett barn förutsätts hennes make vara pappa till barnet. Om en ogift kvinna föder ett barn ska det fastställas vem som är den andra föräldern. Familjerätten har fram till förändringar i lagstiftningen som trädde i kraft 1 januari 2022 haft i uppgift att fastställa faderskap och föräldraskap för samtliga barn som fötts av ogifta kvinnor eller av gifta föräldrar i samkönade relationer. När faderskapet/föräldraskapet är fastställt, antingen via bekräftelse eller via dom i domstol, har barnet samma rättsliga status som barn till gifta föräldrar. Den 1 januari 2022 infördes regler om föräldraskapspresumtion motvarande faderskapspresumtionen när en kvinna som är gift med en annan kvinna föder ett barn samt för gifta föräldrar där en eller båda parter har bytt könstillhörighet. Syftet med förändringarna i regelverket var att göra föräldraskapspresumtionen könsneutral. Det infördes även modernare regler för bekräftelse av föräldraskap och faderskapsundersökningar.

Sedan 1 januari 2022 finns en möjlighet för ogifta föräldrar att inom 14 dagar efter ett barns födelse bekräfta faderskap/föräldraskap via Skatteverkets digitala e-tjänst. Föräldern som har fött barnet behöver godkänna faderskap-/föräldraskapsbekräftelsen i e-tjänsten med hjälp av bank-id.

Fram till 1 oktober 2021 fanns det fem olika protokoll för socialnämndens utredning av faderskap/föräldraskap som användes beroende på hur barnet blivit till, om föräldrarna var gifta, sammanboende eller inte och om föräldraskapet var ifrågasatt eller inte. Sedan de olika protokollen tillkom har lagstiftningen förändrats vilket innebär att de formella kraven för att socialtjänsten ska kunna godkänna en bekräftelse av faderskap ser annorlunda ut än tidigare. I dag finns också fler sätt att bli förälder på. För att underlätta och så långt som möjligt kvalitetssäkra utredningen, för att säkerställa att rätt protokoll används och för likabehandling har samtliga tidigare protokoll från och med 1 oktober 2021 ersatts av ett enda protokoll – utredningsprotokollet (U-protokollet). Syftet med U-protokollet är att utreda vem, förutom den som har fött barnet, som är barnets andra rättsliga förälder eller att utesluta att det finns någon annan rättslig förälder än den som har fött barnet.

Figur 4:1 Antal bekräftelser av faderskap, föräldraskap eller moderskap samt antal anmälan om gemensam vårdnad 2022.

Källa: Sociala system.
*inklusive moderskap.

■ Gemensam vårdnad ■ Totalt

I figur 4:1 redovisas antalet barn för vilka faderskap/föräldraskap/moderskap fastställs genom bekräftelse hos stadens familjerätter under 2022. Till följd av övergången till U-protokollet under 2021 kan siffrorna i figuren inte fullt ut jämföras med motsvarande figur i tidigare års socialtjänstrapporter. Siffrorna kan heller inte jämföras med tidigare år då digitala föräldraskapsbekräftelser införts under våren 2022, vilket medfört att socialtjänsten inte fått kännedom om de bekräftelser som gjorts direkt till Skatteverket. Enligt statistik från Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) har 78 procent av antalet bekräftelser av faderskap/föräldraskap och moderskap under 2022 i Stockholms län, skett via den digitala e-tjänsten. Denna siffra ligger i paritet med landets övriga län. I nätverket för stadens familjerättschefer framkommer dock en bild av lokala variationer i hur många bekräftelser som genomförts digitalt. Vissa familjerätter upplever en kraftigare minskning av inflödet av bekräftelser än andra. I områden med många utlandsfödda invånare märks minskningen inte lika tydligt och ett antagande är att det kan bero på att föräldrarna i mindre utsträckning kunnat tillgodogöra sig den information de fått i samband med att barnet föddes eller att de saknar bank-id för att genomföra den digitala bekräftelsen direkt till Skatteverket.

Talerätt i faderskap-/föräldraskapsmål

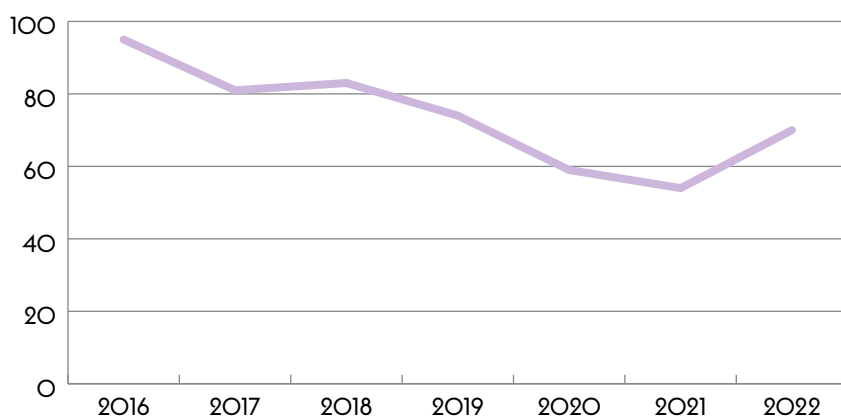
Barnet har möjlighet att väcka talan om fastställande av faderskap/föräldraskap. Det omyndiga barnet har dock alltid den som fött barnet eller socialtjänsten som ställföreträdare i dessa mål. Barnets talan kan föras av den som fött barnet om hen är vårdnadshavare. Barnet har också rätt att väcka talan om att häva ett presumerat fader-/föräldraskap. En person som anser sig vara ett barns far/förälder har ingen rätt att väcka talan om fastställande av fader-/föräldraskapet. Socialnämnden för barnets talan i de fall då socialtjänsten är skyldig att utreda och, om möjligt, fastställa fader-/föräldraskapet för ett barn. En presumerad förälder har dock talerätt i mål som handlar om hävande av fader-/föräldraskapet. Ett fastställt fader-/föräldraskap kan hävas genom domstolsbeslut i Tingsrätten. Det är möjligt att i en och samma rättegång pröva frågan om att häva en förälders presumerade fader-/föräldraskap och att fastställa en annan person som far/förälder till barnet.

En situation som förekommer inom familjerätten idag är att en mamma som är gift i sitt ursprungsland får barn med en annan person i Sverige. Faderskapspresumtionen har till följd att maken i ursprungslandet juridiskt anses vara barnets pappa, varför det faderskapet måste hävas för att barnets rättsliga far/förälder ska kunna registreras som far/förälder till barnet.

68

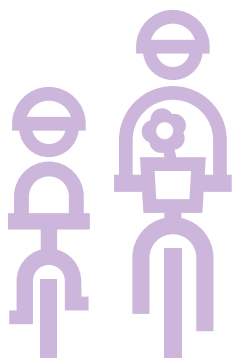
barn fick faderskapet fastställt genom dom under 2022 vilket är en ökning med 26 procent från 2021. Årets ökning bryter en nedåtgående trend sett över tid under de senaste sex åren.

Figur 4:2 Antal barn för vilka faderskap/föräldraskap fastställts genom dom 2016–2022

Källa: Sociala System.

Statistiken för år 2022 inkluderar även antalet faderskap, vilket gör att tidsserien bryts och årets siffror inte på samma sätt kan jämföras med tidigare års siffror. Dock är antalet föräldraskap som fastställts via domstolsbeslut låg och när siffrorna bryts ner visas en ökning av antalet faderskap som fastställts genom dom från 54 till 68 stycken. Årets siffror visar att trenden med en stadig minskning nu har vänt.

Adoption

Genom adoption skapas ett livslångt föräldra-barnförhållande mellan den som adopterar och den som adopteras. Den som adopteras blir rent rättsligt barn till den som adopterat. De rättsliga banden till tidigare föräldrar upphör samtidigt att gälla. Vid en adoption ska barnets bästa alltid ges störst vikt och inga andra intressen får gå före barnets bästa när beslut om adoption fattas. En adoption går inte att häva.

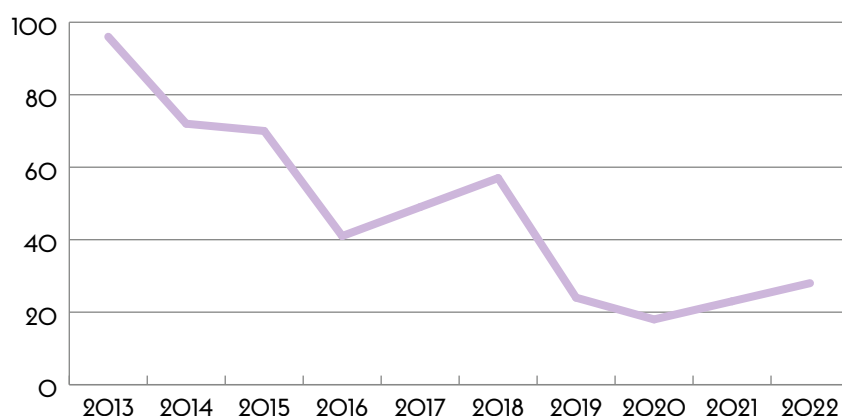
I Sverige har socialtjänsten ansvar för att utreda dem som önskar adoptera. Ett annat ansvar är att erbjuda obligatorisk föräldrautbildning. Detta gäller såväl nationella som internationella adoptioner.

Internationella adoptioner

Vid internationella adoptioner förmedlas kontakt med givarlandet genom en av MFoF:s auktoriserade adoptionsorganisationer. Den som vill adoptera ett barn med hemvist utomlands måste ha socialnämndens medgivande innan barnet lämnar sitt hemvistland. Innan ett medgivande ges ska socialtjänsten, i en så kallad medgivandeutredning, utreda och bedöma om den som vill adoptera ett barn har tillräckliga kunskaper och insikter om adopterade barn och deras behov samt goda förutsättningar för att bli adoptivförälder. I de flesta internationella adoptioner behövs inte domstolsbeslut i Sverige. Om barnets ursprungsland inte är anslutet till lagen (2012:318) om 1996 års Haagkonvention eller om det inte har fattats något adoptionsbeslut i barnets ursprungsland krävs dock ett beslut från tingsrätten.

MFoF kan i vissa särskilda fall bevilja undantag från huvudregeln om att adoptionen måste göras via en auktoriserad adoptionsorganisation. Den enskilde får då tillåtelse att genomföra adoptionen utan att gå genom en adoptionsorganisation i Sverige. En sådan adoption brukar kallas ”enskild adoption.” Då ska MFoF, innan barnet lämnar ursprungslandet, pröva om förfarandet är godtagbart, det vill säga om det finns särskilda skäl och om förmedlingssättet är tillförlitligt.

Figur 4:3 Antal medgivandeutredningar 2013–2022

Källa: Sociala System.

Antalet medgivandeutredningar har ökat med 22 procent mellan 2021 och 2022. Under 2021 var medgivandeutredningarna mer jämnt fördelade mellan stadsdelsnämnderna. I år har flera stadsdelsnämnder inte genomfört någon medgivandeutredning alls medan till exempel Södermalms och Hägersten-Älvsjös stadsdelsnämnder står för 21 procent vardera av det totala antalet medgivandeutredningar som genomförts. Norrmalms och Brommas stadsdelsnämnder står för 18 procent vardera. Under 2022 går det inte att se en lika tydlig koppling mellan en stadsdels socioekonomi och antalet medgivandeutredningar, vilket varit fallet under bland annat 2021, då det var tydligt att det i socioekonomiskt starka områden i högre utsträckning ansöktes om att få adoptera.

Trenden de senaste åren är att antalet internationella adoptioner minskar och minskningen har pågått en längre tid. Detta gäller inte bara i Stockholms stad utan i hela landet. För att ge en ungefärlig bild kan nämnas att det enligt nationell statistik från MFoF kom runt 1000 barn per år till Sverige genom de auktoriserade adoptionsorganisationerna i början av 2000-talet medan motsvarande siffra har legat på mellan 100 och 200 barn per år under de senaste fyra åren. Under 2021 ökade antalet barn som kom till Sverige genom de auktoriserade adoptionsorganisationerna något. Under 2022 har ökningen av antalet medgivandeutredningar fortsatt, även om det är från låga nivåer sett över tid.

Det är inte bara i Sverige som de internationella adoptionerna har minskat över tid. Det finns flera anledningar till detta, den ökande välfärden i världen är en av dem. Färre barn är i behov av en ny familj utomlands. På många håll har kunskapen om och tillgången till preventivmedel ökat samtidigt som det har blivit mer accepterat att vara ensamstående mamma. I de fall barn ändå behöver en ny familj har länderna blivit bättre på att hitta lösningar inom det egna landet. Det är också troligt att andra vägar till föräldraskap, till exempel assisterad befruktning, har bidragit till att behovet av adoption har minskat.

Nationella adoptioner

Den som vill adoptera ett barn inom Sverige gör en ansökan hos tingsrätten som också fattar beslut i frågan. Som huvudregel krävs det att barnets vårdnadshavare samtycker till adoptionen. Vid en bedömning om en adoption är lämplig beaktas flera faktorer baserat på bland annat; om barnet har behov av adoption, om den som söker är lämplig och om adoptionen är för barnets bästa. Ett barn som har fyllt tolv år får som huvudregel bara adopteras om hen samtycker till adoptionen. Vid nationell adoption ger tingsrätten socialnämnden i uppdrag att göra en adoptionsutredning som utgör underlag inför beslut.

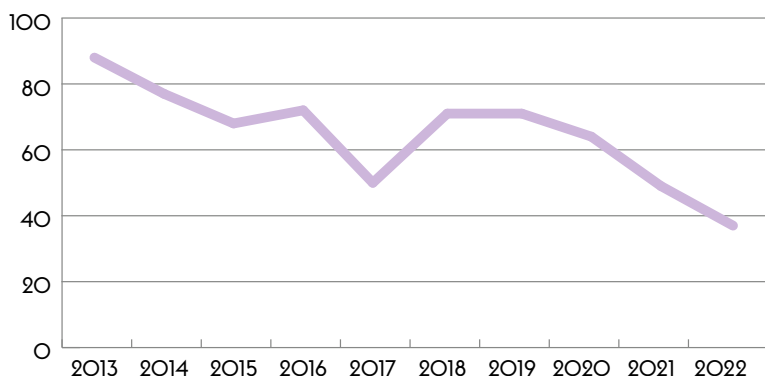
Det finns olika situationer där nationell adoption är aktuellt:

- Styvbarnsadoption: Ärenden där den ena maken/sambon önskar adoptera den andre makens/sambons barn. Detta är den allra vanligaste formen av nationell adoption i staden.
- Adoption av familjehemsplacerade barn: Familjehemsföräldrar som önskar adoptera ett barn som är stadigvarande placerat hos dem.
- Adoption av barn födda i Sverige: Barn som är födda i Sverige och som har övergivits eller lämnats till adoption efter önskemål från vårdnadshavaren/vårdnadshavarna.

Antalet styvbarns-adoptioner minskade med 25 procent under 2022 jämfört med 2021, vilket var en lika stor minskning som skedde mellan 2021 och 2020.

Figur 4:4 Antal nationella adoptioner 2013-2022

Källa: Sociala System.

Antalet nationella adoptioner är idag totalt sett betydligt fler än de internationella adoptionerna. I siffrorna för styvbarns-adoptioner återfinns även adoptioner kopplade till surrogatarrangemang och assisterad befruktning utomlands. De nationella adoptionerna har ökat under de senaste åren men under 2021 och 2022 noteras en markant minskning. Totalt genomfördes under året 37 nationella adoptioner varav 36 var styvbarns-adoptioner. Motsvarande siffror för 2021 var totalt 49 nationella adoptioner varav 45 var styvbarns-adoptioner. Minskningen av styvbarns-adoptioner under 2021 och 2022 kan möjligtvis vara relaterad till covid-19-pandemin på så sätt att adoptioner kopplade till surrogatarrangemang och assisterad befruktning utomlands kan antas ha minskat i och med begränsningar i möjligheterna att resa utomlands under covid-19-pandemin.

Vårdnad, boende och umgänge

Om föräldrar inte kan komma överens i frågor som rör deras barns vårdnad, boende eller umgänge har de möjlighet att vända sig till domstol som kan fatta beslut i föräldrarnas ställe. I en vårdnadstvist ska domstolen alltid se till barnets bästa. Då det bästa för barnet ofta är att föräldrarna själva kan komma överens kan domstolen ge socialtjänsten i uppdrag att erbjuda föräldrarna samarbetsamtal. Domstolen kan också besluta att socialtjänsten ska lämna upplysningar eller göra en utredning som ska mynna ut i en bedömning av vad som är till det enskilda barnets bästa.

Föräldrar som har svårt att komma överens rekommenderas att försöka lösa tvisten med hjälp av kommunen eller stadsdelsförvaltningen där de bor innan de vänder sig till domstol. Via socialtjänstens familjerätt kan föräldrar erbjudas frivilliga samarbetsamtal och få hjälp med att träffa juridiskt bindande avtal om vårdnad, boende och umgänge.

Samarbetsamtal

Samarbetsamtal är strukturerade samtal med föräldrar som ska eller har separerat och som är oeniga om hur de ska lösa frågor om vårdnad, boende eller umgänge. Samarbetsamtal erbjuds också föräldrar som inte har levt tillsammans och behöver stöd i sitt samarbete. Det är socialtjänstens uppgift att erbjuda föräldrar samarbetsamtal. I Stockholms stad kan de föräldrar som tar eget initiativ till samarbetsamtal söka stöd hos stadsdelsförvaltningen där barnet är folkbokfört eller hos socialförvaltningens familjerådgivning. Samarbetsamtal kan också genomföras på uppdrag av domstol i samband med tvist rörande vårdnad, boende och umgänge. Dessa samarbetsamtal ansvarar alltid stadsdelsförvaltningarnas familjerätt för.

Tabell 4:1 Samarbetssamtal per stadsdel 2020–2022

Stadsdelsnämnd	2020		2021		2022	
	Antal barn vars föräldrar var aktuella för samarbetssamtal	varav initierade genom tingsrättsbeslut	Antal barn vars föräldrar var aktuella för samarbetssamtal	varav initierade genom tingsrättsbeslut	Antal barn vars föräldrar var aktuella för samarbetssamtal	varav initierade genom tingsrättsbeslut
Rinkeby-Kista	31	11	67	7	52	13
Spånga-Tensta	50	*	30	7	54	*
Hässelby-Vällingby	37	12	120	30	98	8
Bromma***	33	*			94	4
Kungsholmen	70	0	89	9	97	7
Norrmalm	24	*	30	*	43	*
Östermalm	72	7	60	*	68	4
Södermalm	209	7	245	14	142	6
Enskede-Årsta-Vantör	257	30	225	36	130	7
Skarpnäck***					33	5
Farsta***					84	21
Hägersten-Älvsjö	284	14	213	10	242	8
Skärholmen***	68	11	62		68	5
Familjerådgivningen**	420	-	683		781	
Totalt i staden	1 555	100	1 824	120	1 986	93

Källa: Enkät till stadsdelsförvaltningarna.

* Antal under 4 redovisas ej.

** Familjerådgivningen utför inte samarbetssamtal på uppdrag av domstol.

*** Sammanslagen familjerätt, redovisas tillsammans med annan stadsdelsnämnd där uppgift saknas.

Justerad summa för varav initierade genom tingsrättsbeslut 2021 totalt i staden.

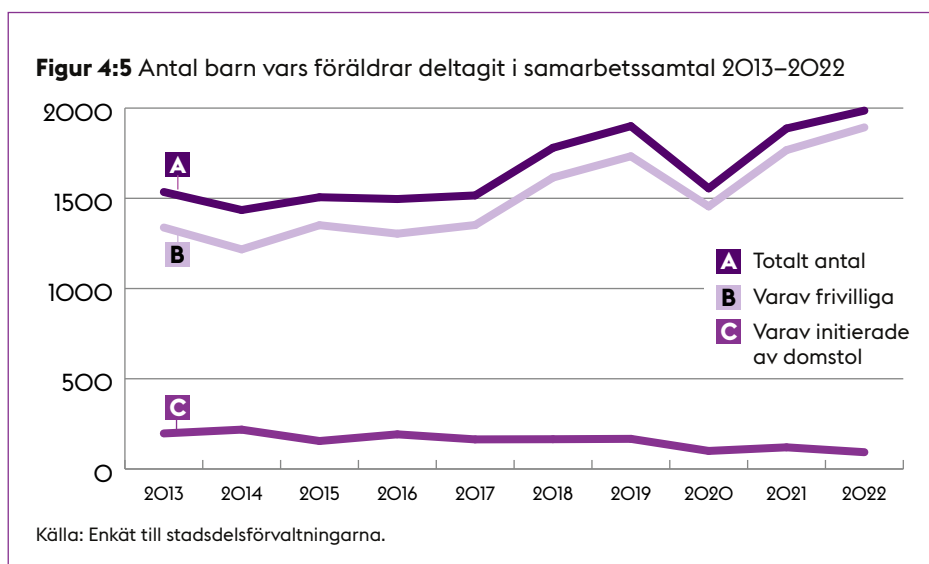
Efter en minskning av antalet barn vars föräldrar deltog i samarbetssamtal under 2020 redovisades under 2021 en återgång till de nivåer som ligger i linje med 2018 och 2019. Under 2022 har ökningen fortsatt och årets siffror är de högsta som redovisats under de senaste 10 åren, (se Figur 4:5). Under våren 2020 rapporterade stadsdelsnämnderna och socialnämndens familjerådgivning att covid-19-pandemin ledde till att de frivilliga samarbetssamtalen minskade eller helt ställdes in. Trots fortsatta restriktioner på grund av covid-19-pandemin kunde de flesta stadsdelsnämnder, med hjälp av digitala lösningar och nya säkerhetsrutiner, upprätthålla arbetet med att erbjuda frivilliga samarbetssamtal under 2021. Under 2022 har samarbetssamtalen återgått till att vara övervägande fysiska. Under 2022 har tidigare skillnader minskat mellan olika stadsdelsnämnder när det gäller antal barn vars föräldrar har deltagit i frivilliga samarbetssamtal. Minskningen av skillnader kvarstår även när hänsyn tagits till det demografiska befolkningsunderlaget. I den folkrika stadsdelsnämnden Södermalm har det skett en stor minskning, medan det i Hägersten-Älvsjö, som även den är en folkrik stadsdel, har legat kvar på en fortsatt hög nivå. Den ökning som skett under 2022, avseende det totala antalet barn vars föräldrar deltagit i samarbetssamtal, står således övriga stadsdelsnämnder för.

Socialnämndens familjerådgivning redovisar en fortsatt ökning av antal frivilliga samarbetssamtal med 14 procent under 2022. Motsvarande siffra för 2021 var en ökning med 63 procent jämfört med 2020. Det kan möjligen finnas ett samband mellan familjerådgivningens ökade antal frivilliga samarbetssamtal och stadsdelsnämndernas begränsade förutsättningar att möta den ökade efterfrågan av frivilliga samarbetssamtal.

Antalet barn vars föräldrar deltagit i samarbetssamtal under 2022 är den högsta siffran på tio år. De lokala variationerna är dock stora.

Andelen samarbetssamtal som initieras genom tingsrättsbeslut har under 2022 minskat från 6,6 procent till 4,6 procent.

Avtal om vårdnad, boende och umgänge

Enligt föräldrabalken är socialnämnden skyldig att ge föräldrar hjälp med att träffa avtal om vårdnad, boende och umgänge inklusive fördelningen av eventuella resekostnader vid umgänge med barnet. Ett avtal blir juridiskt bindande och kan precis som en dom verkställas enligt 21 kap. FB. Detta under förutsättning att avtalet är skriftligt, undertecknat av båda föräldrarna och att socialnämnden prövat att avtalet är förenligt med barnets bästa och godkänt det. Ett sådant avtal kommer ofta till stånd som ett resultat av samarbetsamtalen.

Tabell 4:2 visar antalet avtal som tecknats mellan föräldrar under 2022 jämfört med år 2021 och 2020. Det totala antalet tecknade avtal i staden har ökat med 51 procent sedan 2020 men även här är variationerna stora mellan olika stadsdelsförvaltningar. Ökningen hänger sannolikt ihop med att fler barn har föräldrar som deltagit i frivilliga samarbetsamtal. Ytterligare en bidragande orsak kan vara de obligatoriska informationssamtalen för vårdnad, boende och umgänge som införts under 2022, se mer under avsnitt ”Vårdnad, boende, umgänge”.

Tabell 4:2 Antal avtal om vårdnad, boende och umgänge*

Stadsdelsnämnd	2020	2021	2022
Rinkeby-Kista	22	36	28
Spånga-Tensta	6	8	5
Hässelby-Vällingby	16	17	29
Bromma	4	4	16
Kungsholmen	6	7	14
Norrmalm	16	8	4
Östermalm	11	8	6
Södermalm	24	16	26
Enskede-Årsta-Vantör	10	20	38
Skarpnäck	13	7	5
Farsta	6	27	24
Hägersten-Älvsjö	29	20	46
Skärholmen	7	9	15
Totalt i staden	170	187	256

Källa: Sociala System.
* Flera avtal kan gälla samma barn.

Utredningar om vårdnad, boende och umgänge

Om föräldrarna inte kan komma överens utan väljer att gå till tvist om frågor rörande vårdnad, boende och umgänge har domstolen en skyldighet att se till att frågan vid behov utreds innan den avgörs av domstolen. Uppdraget om sådan utredning ges till socialnämnden där barnet är folkbokfört. Om den andra föräldern bor i en annan stadsdelsnämnd eller kommun skrivs det in i uppdraget att samråd ska ske med familjerätten i den andra stadsdelsnämnden eller kommunen.

Sedan 1 januari 2022 är det obligatoriskt att föräldrar deltar i ett så kallat informations-samtal innan de får inleda en tvist i domstol. Informationssamtal ska erbjudas och tillhandahållas av stadsdelsnämndernas familjerätter på begäran av en eller båda föräldrarna.

Syftet med informationssamtal är att förebygga allvarliga konflikter mellan föräldrar och om möjligt få till en samförståndslösning utifrån vad som blir bäst för barnet eller barnen. Syftet är också att informera om vilka konsekvenser en domstolsprocess kan få ur barnets perspektiv. Utgångspunkten är att föräldrar erbjuds en gemensam tid för samtal om det är möjligt. Om det finns särskilda skäl kan enskilda tider bokas. Efter samtalet får föräldrarna ett intyg som bekräftar deltagandet. Intyget ska bifogas en ansökan om stämning i domstol rörande vårdnad, boende och umgänge. Intyget är giltigt i ett år.

Ett informationssamtal ska hållas så snart som möjligt efter att en förälder har begärt ett samtal och senast inom fyra veckor från begäran. Barnet eller barnen deltar inte i samtalet.

Tabell 4:3 Antal föräldrar som deltagit i informationssamtal om vårdnad, boende och umgänge 2022 (enligt 5 kap. 3a SoL) under 2022.

Stadsdelsnämnd	Antal föräldrar i infosamtal VBU 2022
Rinkeby-Kista	57
Spånga-Tensta	34
Hässelby-Vällingby	84
Bromma	53
Kungsholmen	37
Norrmalm	31
Östermalm	75
Södermalm	64
Enskede-Årsta-Vantör	110
Skarpnäck	35
Farsta	65
Hägersten-Älvsjö	78
Skärholmen	39
Familjerådgivningen**	-
Totalt i staden	762

Källa: Enkät till stadsdelsförvaltningarna.

Tabell 4:3 visar antalet föräldrar som deltagit i det obligatoriska informationssamtalet om vårdnad boende och umgänge under 2022, uppdelat på stadsdel. Det är en stor variation i antalet föräldrar som deltagit i informationssamtal, men för flera stadsdelsnämnder finns det ett tydligt samband mellan antalet informationssamtal och befolkningsstorlek. Stadens befolkningsmässigt tre minsta stadsdelsnämnder har också lägst antal föräldrar som deltagit. Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd, som har träffat flest föräldrar är också befolkningsmässigt en av stadens största stadsdelsnämnder. Den som träffat lägst andel föräldrar i informationssamtal är stadsdelsnämnderna Normalm följt av Södermalm och Kungsholmen. Stadsdelsnämnderna Hässelby-Vällingby, Rinkeby-Kista, Skärholmen, Farsta och Enskede- Årsta-Vantör har högst och lika stor andel föräldrar som deltagit i informationssamtal i förhållande till befolkningsstorlek.

Tabell 4:4 Utredningar om vårdnad, boende och umgänge 2020–2022*

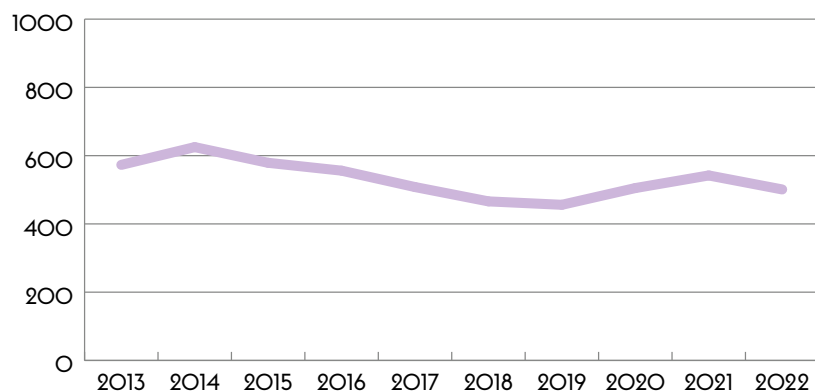
Stadsdelsnämnd	Antal barn 2020	Antal barn 2021	Antal barn 2022	Jämförelse mellan 2021 och 2022
Rinkeby-Kista	73	78	60	-18
Spånga-Tensta	26	27	36	9
Hässelby-Vällingby	69	94	79	-15
Bromma	44	35	31	-4
Kungsholmen	18	20	24	4
Normalm	21	23	18	-5
Östermalm	27	27	36	9
Södermalm	36	39	33	-6
Enskede-Årsta-Vantör	41	65	54	-11
Skarpnäck	21	13	4	-9
Farsta	34	19	27	8
Hägersten-Älvsjö	54	49	61	12
Skärholmen	41	53	38	-15
Totalt i staden	505	542	501	-41

Källa: Sociala System.

* Samma barn kan vara aktuellt i en eller flera av dessa utredningar.

Under 2022 var 501 barn aktuella i utredningar om vårdnad, boende och umgänge vilket är en minskning med 8 procent jämfört med 2021. Sett över en flerårsperiod ligger dock antalet barn som varit aktuella för vårdnads-, boende och umgängeutredningar på en förhållandevis jämn nivå.

Figur 4:6 Antal barn som varit aktuella i utredningar om vårdnad, boende och umgänge 2013–2022*

Källa: Sociala System.

*Samma barn kan vara aktuellt i en eller flera av dessa utredningar.

Upplysningar

Innan domstol avgör ett mål eller ärende om vårdnad, boende eller umgänge ska socialtjänsten ges tillfälle att lämna upplysningar. Om socialtjänsten har tillgång till uppgifter som kan vara av betydelse för domstolens huvudförhandling i målet ska socialtjänsten upplysa domstolen om detta. Domstolen kan också inför ett interimistiskt beslut genom att begära upplysningar från socialtjänsten i vårdnads-, boende- och umgängesutredningar. Ett interimistiskt beslut i en vårdnadstvist är ett tillfälligt beslut. Det gäller fram till dess att domstolen fattat sitt beslut.

Figur 4:7 Antal barn som var aktuella i upplysningar per stadsdelsförvaltning 2020–2022

Källa: Sociala System.

735

barn var aktuella i upplysningar under 2022 vilket kan jämföras med 934 barn 2021 och 996 barn år 2020. Det innebär en minskning med 26 procent mellan år 2022 och 2020.

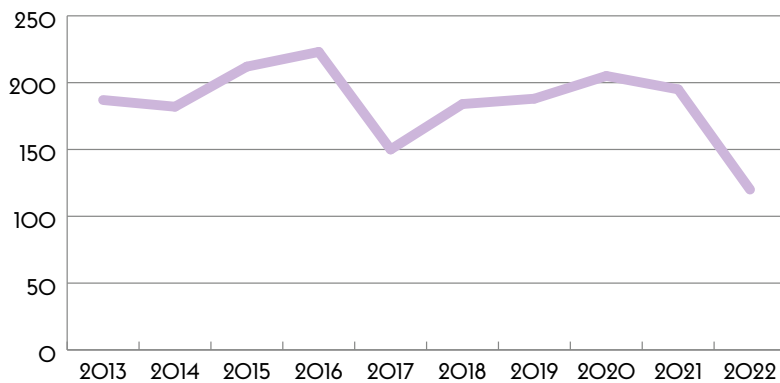
Umgängesstöd

Umgängesstödet syftar till att bidra till trygghet för barnet exempelvis när ett barn saknar en nära relation till den förälder hen ska ha umgänge med eller av något annat skäl känner oro inför att träffa den föräldern. Det kan även finnas behov av umgängesstöd när umgängesföräldrarnas omsorgsförmåga i något avseende brister. Ett umgängesstöd kan också medverka vid övergångar mellan föräldrar i samband med umgänge för att barn ska slippa konfliktfyllda konfrontationer mellan föräldrarna. Umgängesstöd är till för att barn och umgängesförälder under en begränsad tid och under trygga former ska kunna bygga upp en trygg relation så att de sedan kan umgås utan umgängesstöd.

Domstolen har, när den fattar ett beslut gällande rätt till umgänge med en förälder som barnet inte bor med, möjlighet att besluta om att det vid umgänget ska närvara en person som socialtjänsten utser. Det är bara domstolen som kan besluta om umgänge med umgängesstöd, föräldrar kan inte själva avtala om det. Umgängesstöd innebär att barn och umgängesförälder umgås några timmar, vanligtvis varannan eller varje helg och ofta i en lokal som stadsdelsnämndens familjerätt har tillgång till.

Om någon av föräldrarna ansöker om det har socialnämnden möjlighet att utse en kontaktperson vid umgänge eller vid hämtning och lämning. Det handläggs som en ansökan om bistånd enligt SoL och ska inte blandas ihop med umgängesstöd beslutat av domstol.

Figur 4:8 Antal beslut om umgängesstöd 2013–2022

Källa: Enkät till stadsdelsförvaltningarna.

Antalet verkställda beslut om umgängesstöd i staden har varierat över tid men det kan inte utläsas någon tydlig trend eller tendens under de senaste tio åren. Under 2022 märks dock en minskning från tidigare år, men det är stora lokala variationer både mellan olika stadsdelsnämnder och inom olika stadsdelsnämnder över tid.

Tabell 4:5 Antal barn i beslut om umgängesstöd som socialnämnden verkställt

Stadsdelsnämnd	2020	2021	2022
Rinkeby-Kista	30	56	19
Spånga-Tensta	18	*	5
Hässelby-Vällingby	17	26	10
Bromma**	10		10
Kungsholmen	8	5	4
Norrmalm	7	*	*
Östermalm	4	6	*
Södermalm	7	15	4
EnskedeÅrsta-Vantör	44	46	23
Skarpnäck**			*
Farsta**			11
Hägersten-Älvsjö	60	36	20
Skärholmen**			7
Totalt i staden	205	195	120

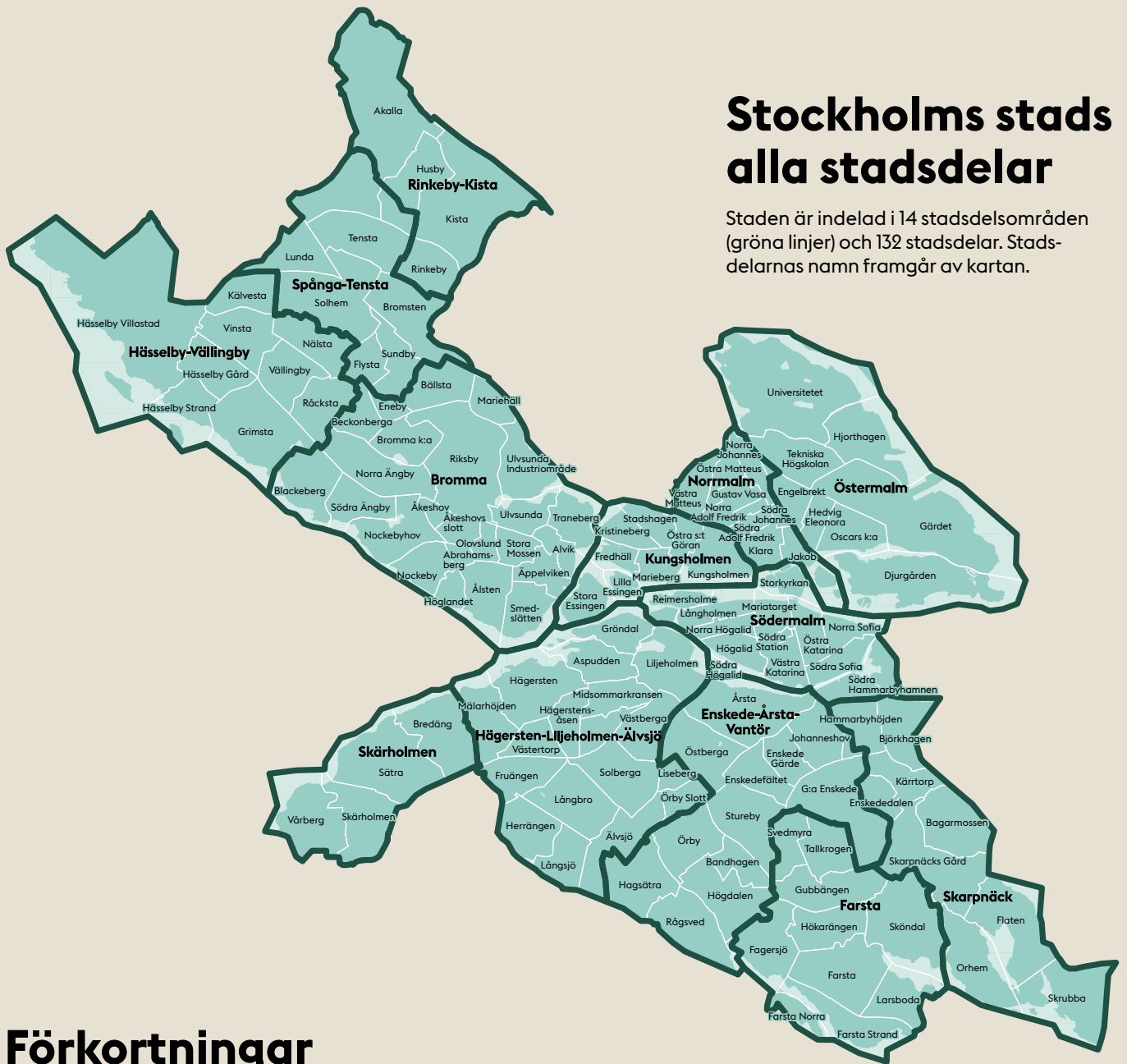
Källa: Sociala System.

* Samma barn kan vara aktuellt i en eller flera av dessa utredningar.

** Sammanslagen familjerätt, redovisas tillsammans med annan stadsdelsnämnd där uppgift saknas.

Stockholms stads alla stadsdelar

Staden är indelad i 14 stadsdelsområden (gröna linjer) och 132 stadsdelar. Stadsdelarnas namn framgår av kartan.

Förkortningar

ABO	Anläggningsboende för asylsökande	HVB	Hem för vård eller boende	MNKR	Miljoner kronor
ADAD	Adolescent Drug Abuse Diagnosis	HVH	Hem för viss annan heldygnsvård	Mv	Medelvärde
ADHD	Attention Deficit Hyperactivity Disorder	IB	Initial bedömning	MVP	Mentorer i våldsprevention
ANDT	Alkohol, narkotika, doping och tobak	IFO	Individ- och familjeomsorgen	NSPH	Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa
ASI	Addiction Severity Index	ILS	Integrerat ledningssystem	OSL	Offentlighet- och sekretesslagen (2009:400)
BBIC	Barns behov i centrum	IOP	Idéburet offentligt partnerskap	PRIO	Plan för riktade insatser inom området psykisk ohälsa
BMM	Barnmorskemottagning	IPS	Individual placement and support	PUT	Permanent uppehållstillstånd
BoU	Barn- och ungdomsenheterna	i.u	Inga uppgifter	RKA	Rådet för kommunala analyser
BRÅ	Brottsförebyggande rådet	IVO	Inspektionen för vård och omsorg	RVC	Relationsvårdscentrum
BUP	Barn- och ungdomspsykiatri	KBF	Kommunalt bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning	RVT	Relationsvårdsteam
BVC	Barnvårdscentral	KBT	Kognitiv beteendeterapi	RA	Regeringsrättens årsbok
CAN	Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning	LARO	Läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende	SAVRY	Structured Assessment of Violocene Risk in Youth
CEPI	Centrum för evidensbaserade psykosociala insatser	LMA	Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.	SFb	Socialförsäkringsbalk (2010:110)
CM	Case management	LOV	Lag (2008:962) om valfrihetssystem	SHIS	Stiftelsen hotellhem i Stockholm
CSN	Centrala studiestödsnämnden	LPT	Lag (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård	SIP	Samordnad individuell plan
DSM	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders	LSS	Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade	Sis	Statens institutionsstyrelse
DUR	Socialpsykiatrins utredningsinstrument, (Dokumentation, Utvärdering, Resultat)	LSU	Lag (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård	Skoll	Skollag (2010:800)
EBO	Egenbosatt asylsökande eller nyanländ	LUL	Lag (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare	SKKP	Särskilt kvalificerad kontaktperson
EARL	Early Assessment Risk List	LVM	Lag (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall	SKR	Sveriges kommuner och regioner
EFH	Enheten för hemlösa	LVU	Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga	SLK	Stadsledningskontoret
FB	Föräldrabalken (1949:381)	LYHS	Lag (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område	SoL	Socialtjänstlagen (2001:453)
FIA	Förutsättningar inför arbete	MI	Motiverande samtal (motivational interviewing)	SOSFS	Socialstyrelsens författningssamling
FL	Förvaltningslag (2017:900)	MFD	Myndigheten för delaktighet	SOU	Statens offentliga utredningar
FN	Förenta nationerna	MföF	Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	SSBTEK	Sammansatt biståndstjänst ekonomisk bistånd
FoT	Försöks- och träningslägenhet			STIS	Stärkt tidigt stöd i samverkan
FUT	Felaktiga utbetalningar			TKR	Tusen kronor
GDPR	The General Data Protection Regulation			TUT	Tillfälligt uppehållstillstånd
HFD	Högsta förvaltningsdomstolen			TÖG	Tak över huvudet-garanti
HLM	Hemlöshetsmottagningen			UNHCR	The office of the United Nations High Commissioner for Refugees
HSL	Hälso- och sjukvårdslag (2017:30)			VIP	Vård- och insatsprogram

De 9 kapitel som utgör Socialtjänstrapport 2022

Den här rapporten finns i en tryckt fullversion samt i fristående digitala kapitel som är tillgänglighetsanpassade. De fristående kapitlen finns på start.stockholm/rapporter-stod-och-familj

